

goslavije, UDBA = Uprava državne bezbjednosti, Tanjug = Telegrafska agencija Nove Jugoslavije, i sl.; b) da se izgovori slovo po slovo: KP = ka-pe, NO = en-o, AFŽ = a-fe-že, i sl.; c) da se izgovori kao riječ: SKOJ = Skoj, UDBA (s dodanim a) = Udba, i sl.

Nas ovdje zanima treći način, po kojem se kratica izgovara kao riječ. Za takve kratice Boranić kaže da se sklanjaju kao riječi bez crtice: SKOJ, SKOJA, SKOJU i t. d., UDBA, UDBE, UDBI i t. d., Tanjug, Tanjuga, Tanjugu i t. d. To su i svi primjeri, koje on navodi za sklanjanje i, kako vidimo, svi su domaći skraćeni nazivi. Ali ono, što je za domaće nazive rečeno direktno, to analogno vrijedi i za strane takve nazive.

Kratica UNESCO bez sumnje se izgovara kao cjelovita riječ. Spomenimo ovdje i rjeđe upotrebljavanu kraticu UNICEF (United Nations International Childrens Emergency Fund — Međunarodni dječji fond Ujedinjenih naroda za hitne potrebe). Ove kratice mi ne samo da izgovaramo kao cjelovite riječi, već ih i osjećamo kao imenice muš. roda, i to kao tuđice, jer predstavljaju skraćene nazive tuđega porijekla. Osjećamo ih kao tuđa vlastita imena. Kao što SKOJ osjećamo kao domaću imenicu muš. roda na suglasnik, a kraticu UDBA kao imenicu žen. roda na samoglasnik -a, pa ih tako i dekliniramo po pravilima naše deklinacije, tako ćemo i ove tuđice morati deklinirati po pravilima deklinacije za tuđe riječi.

U kratici UNESCO imamo primjer tuđeg vlastitog imena na -o, a u kratici UNICEF primjer tuđega vlastitog imena na suglasnik. Ako moramo deklinirati tuđicu na -o, gledamo, da li je to -o naglašeno ili nenaglašeno. Tako imamo tuđih vlastitih imena tipa Hugo (č. Igô), ili da navedemo primjer zajedničke imenice: platô, kod kojih je svršetak -o naglašen. Ali imamo takvih imena tipa Tasso, ili da navedemo zajedničku imenicu: motto, kod kojih je svršetak -o nenaglašen. Tuđice s naglašenim -o sklanjamo tako, da se ono -o čuva u osnovi: Hugo, Hugoa, Hugou, i t. d. — plato, platoa, platou, i t. d. Tuđice s nena-

glašenim -o gube taj svršetak u kosim padežima, te ih sklanjamo: Tasso, Tassa, Tassu, i t. d. — motto, motta, mottu, i t. d.

Ako sad pogledamo, u koji tip ide kratica UNESCO, vidjet ćemo, da ide među tuđa vlastita imena s nenaglašenim -o, jer je naglasak na drugom slogu: UNESCO. Prema tome moramo je sklanjati kao i imenicu Tasso. Ako se još podsjetimo, da je Boranić nastavke domaćih kratica pisao bez crtice i istim tipom slova, onda ovu kraticu moramo sklanjati i pisati ovako: n. UNESCO, g. UNESCA, d. UNESCO, a. UNESCO, v. UNESCO, l. UNESCO, i. UNESCO. Množine razumljivo nema.

Zatreba li nam od ovih kratica posvojni pridjev, tvoriti ćemo ga od osnove i određenih nastavaka. Kao što govorimo i pišemo: UDBIN (nalog), SKOJEV (zadatak), Tanjugov (izvještaj), tako ćemo analogno govoriti i pisati: UNESCOV, UNESCOVA, UNESCOVO.

Budući da kraticu UNICEF osjećamo kao tuđe vlastito ime na suglasnik, onda ćemo je i sklanjati kao naše imenice muš. roda na suglasnik: n. UNICEF, g. UNICEFA, d. UNICEFU, a. UNICEF, v. UNICEFE, l. UNICEFU, i. UNICEFOM. Množine nema.

Ako bismo trebali od ove imenice posvojni pridjev, prema svemu, što smo dosad o tome rekli, on bi glasio: UNICEFOV, UNICEFOVA, UNICEFOVO.

Ante Erdeljac

NEKOLIKO KRAĆIH ODGOVORA

(Pripovijetki — pripovijeci; prvi put — prvi puta; prvi maj — prvi svibnja; Uela Luka — Uelaluka)

1. Jedna »grupa privatnih učenika« postavljala pitanje, koji je oblik pravilan za dativ i lokativ jednine: *pripovijetki* ili *pripovijeci*. Za tu naime imenicu čitaju u najnovijem Boranićevu »Pravopisu hrvatskoga ili srpskoga jezika« (Zagreb, 1951) na str. 172. pod riječju *pripovijetka*: »dat. i lok. pripovijeci«, a u »Gramatici hrvatskoga ili srpskog jezika«, koju su sastavili Brabec,

Hraste i Živković, god. 1954. na str. 63. »samo: pripovijetki, zagonetki«. Pritom napominju, da je u prvom izdanju »Gramatike« godine 1952. na str. 56. pisalo: »samo: pripovijeci, zagoneci«. Kako je pravilno?

Kratak bi odgovor bio, da su pravilna oba oblika: *pripovijetki* i *pripovijeci*, jer su oba živa i u novoštokavskim govorima i u djelima novijih književnika. Tako u Maretićevoj dokumentiranoj »Gramatici i stilistici hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika«, Zagreb 1931., na str. 138. i 139. nalazimo potvrde za oba oblika. U svojem »Pravopisu srpskohrvatskog književnog jezika« god. 1950. prof. Belić na str. 410. bilježi: *pripoveci*. U čemu je tu dakle problem?

Problem je u tome, što pravilo traži, da *k* ispred *i* prijeđe po drugoj palatalizaciji u *c* kao u riječi *muka*, koja ima dativ *muci*. No one imenice, koje imaju ispred velarnog glasa *k* kakav konsonant, izbjegavaju rado tu promjenu, pa od imenice *patka*, *točka*, *vočka* dat. i lok. glase *patki*, *točki* i *vočki*, pa i od *pripovijetka*, *bitka* — *pripovijetki*, *bitki* pored regularnog *pripovijeci*, *bici* s ispadanjem *t* ispred *c* kao u imenice *otac*, gen. *oca*. Dosada još nije pretegaio oblik *pripovijeci* ili *pripovijetki* u tolikoj mjeri, da bi se moglo reći, da je jedan od njih pravilan, a drugi nepravilan. Tako je dakle pisac odjeljka o morfologiji u »Gramatici« iz 1954. pretjerao, kad je zasada još samo tendenciju razvitka proglasio kao jedino pravilnu.

2. Jedan nas Zadrani pita, da li je pravilnije reći *jedan put*, *prvi put*, *zadnji put* ili *jedan puta*, *prvi puta*, *zadnji puta*, kako sve češće nalazi u novinama. O tom je pitanju bilo već riječi u »Jeziku«, i to god. 1955. u 4. broju na str. 124. U članku »Unakršćavanje dviju sintaktičkih konstrukcija« prof. Skok je konstrukcije *jedan puta*, *prvi puta*, *zadnji puta* okrstio barbarizmima, a isto je to rekao i Tomo Maretić u »Jezikom savjetniku« god. 1924. na str. 120. Prema tome pravilno je samo *jedamput*, *prvi put*, *zadnji put*, ali pored *svaki put* dobra je i genitivna konstrukcija *svakog puta*. Drugo je dakako *dva puta*, *tri puta* pored

dva put, *tri put*, što je pravilno i jedno i drugo, jer je drugačije konstrukcije.

Kad bi kojom srećom svi naši novinari čitali »Jezik«, ne bi se takvi barbarizmi širili štampom u tolikoj mjeri, da eto zbuñuju i našeg dopisnika iz Zadra.

3. U mjesecu svibnju dobili smo jedan dopis iz Dubrovnika, u kojem nas dopisnik pita, da li je pravilno uradio jedan korektor, kad je ime mjeseca *svibnja* u nekom tekstu zamijenio internacionalnim nazivom *maj*, i to u nazivu »1. maj«, koji se dopisniku čini nepravilan prema pravilnome »1. maja«. I o tom je već problemu pisano u »Jeziku«, god. 1953., u br. 4. na str. 121. Ovdje bi bilo potrebno progovoriti samo o korektorovu postupku. Ako je neko poduzeće čestitalo, kao što se u dopisu navodi, »1. svibnja, praznik rada«, korektor zaista nije morao s jezičnoga gledišta popravljati čestitku u »1. maj, praznik rada«, jer je prva stilizacija jezično potpuno pravilna. Njega je na taj ispravak vjerojatno naveo terminološki izraz »1. maj«, pod kojim se sve općenitije razumijeva internacionalni praznik radnoga naroda čitavoga svijeta, tako da korektorova intervencija nije ipak tragična.

4. Još jedna tužba na novine: »U zadnje doba u našem se novinstvu naziv *Uela Luka* sklanja ovako: Velaluke, Velaluci, s Velalukom. No narod tako ne govori, nego: od Vele Luke, u Veloj Luci, s Velom Lukom, a i naše novine su prije tako pisale. Zanima me, šta je od toga pravilno.«

Problem je ovdje sličan kao i s Banjom Lukom, odnosno Banjalukom. Ako se u narodu dekliniraju obadva dijela, i pridjev *Uela* = Velika i imenica *Luka*, onda treba taj naziv mjesta pisati odvojeno, dakle i deklinirati obadva dijela. Dakako, ako se prvi dio ne bi deklinirao, tada bi trebalo pisati zajedno, pa bi genitiv glasio *Velaluke*, dativ *Velaluci*, instrumental *Velalukom*. No kako narod tako ne govori, nego se to samo sporadično javlja, kao što sam se i sam uvjerio za svoga boravka u Dalmaciji, treba i dalje deklinirati obadva dijela i pisati ih odvojeno, i to tako, da se i *Luka* piše velikim

slovom, jer je to ime mjesta kao i *Grubišno Polje*, *Duga Resa*, *Babina Greda* i sl. Tako onda dolazimo iz *Uele Luke*, stanujemo u *Ueloi Luci*, čekamo pred *Uelom Lukom* i sl. Usporedi s time i *Ueli Lošinj*, *Ueloga Lošinja*, *Uelom Lošinju* i t. d.

Na druga pitanja odgovorit ćemo u drugom broju. *Ljudevit Jonke*

TKOGOD, KOJIGOD ili TKO GOD, KOJI GOD?

Nerazlikovanje i slabo poznavanje dvojakog značenja zamjenica i priloga, koji su složeni s riječcom *god*, česta su pojava u našoj štampi. Mnogo je ljudi od pera, koji ne razlikuju i ne pridaju važnosti toj dvojakoj porabi, pa jednako hladnokrvno pišu na pr. *kakavgod bio*, on je moj sin; ... *tkogod* mi pruži ruku, moj je prijatelj i t. d. *Kakogod* i *tkogod* ovdje su krivo upotrebljeni, jer znače *nekakav*, odnosno *netko*. Pravilno je: *kakav god* (ma kakav) bio, on je moj sin! ... *tko god* (bilo tko) mi pruži ruku, moje je prijatelj. Isto tako treba paziti

pri uporabi *štogod*, *kojigod*, *čijigod*, *gdjegod*, *kudgod*, koje znači nešto, neki, nečiji, negdje, nekud, dok *što god*, *koji god*, *čiji god*, *gdje god*, *kud god*, znače bilo što, ma tko, bilo čiji, bilo gdje, makar kud. Tako ćemo uvijek pisati: *tko god* dođe, neka čeka... ali: *tkogod* dođe, *tkogod* i ne dođe. Isto tako: *što god* uradiš, uradio si sebi,... ali: bilo bi već vrijeme, da *štogod* uradiš i t. d.

Razlika je između obiju upotreba u prvom redu u *akcentu*: u prvom je slučaju *tkògod* (i *tkògod*), *štògod* (*štògod*), *kòjigod*, *kàkavgod*, *čijigod*, *gdjegod* (i *gdjegod*) i *kùdgod* (i *kùdgod*), a u drugom: *tko gòd*, *što gòd*, *kakav gòd*, *čiji gòd*, *gdje gòd* i *kud gòd*.

Kod jednog i kod drugog razlika je još u umetanju *enklitike*. U drugom slučaju (*tko gòd* i t. d.) između zamjenice i *god* može se umetnuti enklitika, na pr. *kakav mi god doneseš dar*... ili: *što me god* upitaju... *tko ga god* ugleda i t. d. Ali nikako: reći ću *što mu god* i ja (reći ću mu *štogod* i ja), ili: je li *tko me god* tražio? (*je* li me *tkogod* tražio?). *Pavao Cindrić*

O S V R T I

»NEIZVJESNA BITKA«

Pod tim naslovom pojavio se u nas u prijevodu roman američkog pisca J. Steinbecka *»In dubious battle«*. Neizvjesna može biti sudbina, budućnost i ono, što će se u njoj dogoditi, dakle i ishod bitke, koja još traje, ali sama bitka nikako. To je zapazio i Š. Balen u svojoj bilješci o Steinbecku na kraju te knjige, veleći, da bi on taj roman »radije nazvao *Neriješena bitka*, jer se zapravo radi o bitci, koja još nije riješena«. Mislim, da bi još bolje pristajao naslov *Neodlučena bitka*.

I u tekstu te knjige ima nekoliko krupnih pogrešaka. Da spomenemo samo neke od njih:

str. 113: »stotinu starih automobila bilo je poređano uz cestu licem prema njoj;«... »koji, kad *ih se stavi* u pokret...« (Tu je valjalo reći: »kada *se stave* u pokret«); str. 207: »... samo sam *pitao neka objašnjenja*« (a trebalo je reći: *zatražio, želio dobiti* neka objašnjenja); str. 218: »Čudno je to, kako djeluje *jedna gomila*« (mj. *jedna gomila* doista je, ako se kaže samo *gomila*); str. 224: »*Znaš da uvjerljivo govoriš* (a bolje bi bilo reći: — Ti *znaš uvjerljivo govoriti*); na istoj strani: »Ali soli imamo prema 10.« (!); str. 271: »Naše ljude treba *koristiti*« (mj. *iskoristiti*). I t. d.

Rikard Simeon

JEZIK, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika. — Izdaje Hrvatsko filološko društvo u Zagrebu. — Uređuje uređivački odbor: *Josip Hamm*, *Mate Hraste*, *Ljudevit Jonke*. —

Glavni i odgovorni urednik: *Ljudevit Jonke*. — Časopis izlazi svaka dva mjeseca.